

usat com a magatzem de gra i altres collites, acc. molt estesa en cases pageses de tot el domini cat. (*AlcM* II, §§ 6, 7), que en l'aragonès de Jaca passa a designar el 'pòsit públic' (1966, i *Calle de las Cambras* a Jaca);

d) Sala, que primer era a Ca la Vila, en què durant la festa major «se invita gratuitamente a los forasteros para que puedan comer y beber torta y vino» (Pol, *Vall d'Aneu*, p. 12), mentre que a tota la Vall de Cardós s'ha traslladat a una casa especial (dita també així, o bé *la Comuna*, a Estaon), on aquell dia els forasters poden anar a beure vi de franc, pagant els fadrins del poble (Tavascan, Estერი, 1934);

e) 'Lattina' [A. de Vilanova, S. XIII, dita espt. *cambres privades*, doc. dels templers, S. XIII, trad. del llatí, de l'a. 1181, Miret, *Templers*, 540]: d'on translaticiant els mateixos excrements «fempta: *cambrà*» entre les «suziedats del cos» i «fer *cambrà*: facere stercus, excernere, excernere alvum», OPou (*ThPu.*, 234); especialitzat en *cambres de sang* [1617] que es converteix en nom de malaltia, més o menys = *disenteria*, empord., mall.: «en aquest poble / hi ha bones sanitats, / si exceptuam algunes pútrides, / algunes *cambres-de-sang* / y un caramull de terciànes», «les malalties que reinen cada any: --- tifus, cortanes, *cambres-de-sang*, lentes, tircies ---», PdAPenya, *IdOr* I, 23, 134; el qual ens dóna també (p. 28) *tenir cambrà* per 'fer lliit': «sa dona *tenia c.* y --- l'he duita a la vila ---»;

f) 'Cova (una que pogué haver servit d'habitatge, si més no, en temps prehistòrics)' (molt estès, avui, sobretot com a topònim o pre-topònim, en les comarques muntanyoses, etc.): *Cova de les Cambres*, *la Cova-Cambra* (sovint estacions arqueològiques ben conegudes), entre moltes: *la Cambra de la Guineu* a Saldes, *Les Cambres* en el Clot de l'Home Mort (af. esq. del Ravaner), a Cotlliure; en el *Gorg de les Cambres* hi ha moltes roques i «hi fa *cambres*» a Corbera de Dalt, prop d'Illa, 1960; i continuant cap a l'Alt Aragó *La Cambra* a Saünc, V. de Benasc; *Las Cambras* Alt Cinca (Pucyo de Araguás, mapa Schrader); i en el gascò veí: *Crambes* Vall d'Aran (Canejan), *Las Crambos* veínat de Coserans (Les Bordes del Lés). Pel que fa a l'aran. *luts-en-cramba* o *-bes* 'cuca de llum' és difícil d'assegurar si començà per haver-hi al·lusió a les que no rarament es veuen lluir en un interstici o bé metonímia 'excrement' > 'cul', vist el tipus romànic *e* (supra), i ll.-vg. CULI-LUCIDA id., mossàr. *curluča*.

DERIV.: *Cambrejar*. *Cambrer* [Llull, etc., *Tirant Ag.* I, 26, 77; II, 146; III, 148; «cubicularius», OPou, *ThPu.*, 160], *cambrera* [Pere III, *Cròn.*; *Tirant* II, 192; «la *cambrera*: cosmeta», *ThPu.*, 309]; sovint antigament apareix la variant *camarer*, *-era* [«de loguers de missatges e de *camareres*» traduint «nunciorum et ancillarum», 1324, en el Cartoral de Vfr. de Confl., f° 19v; «del alberch d'En Bn. Despuig tro al alberch del *Camarer*», doc. de Tortosa, a. 1341, *BABL* XI, 426], comprova que en català, com en cast.-port. i dial. it., partim de la variant ll. vg. CAMARA, amb la A conservada només en posició pretònica, d'acord amb

la fonètica catalana.

Variet d'aquest derivat romànic en llengua germànica, fou KAMARLING, segurament fràncica, d'on el terme papal *camarlengo*, que de l'it. degué passar al cat. i cast., on el trobem des del S. xv, però ja llavors i princ. del xvi és parlant de terra catalana o Cor. d'Aragó (cf. Terlingen, 166, i DCEC); en cat. és ja de Llull (-*ench*, *Blanq.*, NCL. II, 142.4; Eiximenis, *Regiment*, 14.8; del fr. ant. *chamberlan*, una forma adaptada *xamerlan*, *-lania*); avui +*kamarlęn* és l'home que acompanya a peu la núvia, a l'Alt Pallars, quan va muntada a cavall a casar-se (Estaon, 1934), però per encreuament amb el quasi-sinònim antic *camarer* això es pronuncia *kamarlę* en altres pobles de la zona (BDC xxiii, 281), com també a les valls d'Aneu (Pol, p. 12) i alt Flamicell (Violant, *Vida Pastoral*, ms. de 1937, p. 395) (*AlcM* només 'home xerraire' a Tremp); agreujant-se l'encreuament amb una metàtesi, es torna *camarell* al peu del Cadí («si's casava el nuvi fora del poble, marxava ab sos convidats, *camarells*, uns montats, altres a peu», Tuixén, *Misc. Folkl. Arabia*, p. 140) i Andorra («venint entre els fadrins convidats pel nuvi els anomenats *marells* o *camarells*, que llueixen al coll virolats mocadors de seda, regalats per les fadrines dites *marelles* o *camarells*, convidades per la núvia», BCEC, 1907, 146); mateix mot en la forma *tsermalęy* «garçon d'honneur, chevalier de noce» en el frprov. de Vaud i Fribourg, que Gauthat [1916] i Bertoni, *ARom.* I, 1917, 216, jutjaven erròniament derivat de CARMEN o de CALAMELLUS 'flabiol'.

Cambrada 'habitació on dormen moltes persones' [1608, mall., *AlcM*]; la variant *camarada* cast. antiq. 'grup de soldats que dormen i mengen plegats' [1555, DCEC, l. c. i n. 4], i després 'company' [1592, acc. en què fou també fem. aplicat a un home, princ. S. xvii] va ser manlevat pel fr. *camarade* ['company' c. 1580, 'grup de companys' 1554]; it. *camerata* [segona meitat S. xvii], al. *kamerad* [1564], angl. *comrade* [1591] (avui usats com a trad. del rus *товарищ*).

Avui en cat. s'ha antiquat, però es va usar molt en històries i cançons de bandolers (i soldats), almenys des de c. 1650, com ho prova l'aparició de totes dues accs. en les cançons de Serrallonga i d'altres poc posteriors, aquella especialment en la locució «anar de *camarada*» 'fent colla, formant quadrilla': «fer-me cap de quadrilla / --- no teníam cap diné, — yo y las *camaradas* mias» (*Serrallonga*, recollida per Mn. J. Verdager, Milà, *Romllo.*, 107.10), «quatre bandolers *van de camarada*» en una altra versió de la mateixa (ed. 1853, n.º 42); «(són) set fadrinets, *van de camarada*, / se'n van cap al bosc a robà una dama» (amb gran paper dels «Corretxidors»), Milà, 283S, moltes versions d'aquesta on figuren els *quatre fadrinets*, *quatre camarades*, en el 284 (amb moltes al·lusions als Pirineus occid. catalans).

L'acc. etimològica es conservava encara en cançons del bandoler Pau Gibert, S. xviii, on hom s'adreça a la banda amb qui fuig la noia: «Déu la guart la pubilleta y tota la *camarada*» (ib., 124C); «mana tots